

Journal of Urban Environmental Planning and Development

Vol 3, No 12, Winter 2024

p ISSN: 2981-0647 - e ISSN:2981-1201

Journal Homepage:<http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

Research Paper

Place Attachment and Attitude Towards Tourism Development and Promotion of Environmental Responsible Behavior, Case Study: Babolsar city

Sarah Habibtabar Bisheh: PHD student of tourism, Faculty of Accounting and Management, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Mehdi Ramezanzadeh Lasboeye*: Associate Professor, Department of Tourism Management, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran

Received: 2023/06/27 PP 53-72 Accepted: 2023/09/27

Abstract

Tourism has many positive and negative effects on economic, social, cultural and environmental fields. Today, the beach is the destination of many tourists and due to the high social demand, these areas are constantly exposed to destruction. One of the effective factors to prevent this issue is people's environmental behavior. The environmental behavior of coastal destination's residents is strongly affected by tourism activities because they understand better its harmful effects. This study examines the factors affecting the responsible environmental behavior of the residents of the coastal city of Babolsar. The research is practical based on purpose and descriptive-analytical based on nature for which 308 residents of Babolsar were selected as a statistical sample through Morgan's table. The research tool was a researcher-made questionnaire in which validity and reliability were checked through SmartPLS3 software. The findings showed that the perceived benefit has no effect on compliance of environmental responsible behavior, but it has an effect on promotion of environmental responsible behavior. Also perceived cost doesn't affect any of the dimensions of environmental responsible behavior. Place dependence affects both perceived benefit and perceived cost. In addition, place dependence has an effect on the compliance of environmental responsible behavior, and vice versa, it has no effect on the promotion of this behavior. Also, the place identity has an effect on the promotion of environmental responsible behavior, and vice versa, it has no effect on compliance of this behavior. The place identity has an effect on the compliance of environmental responsible behavior through place dependence. In addition, place dependence is effective in promotion of environmental responsible behavior through perceived benefit. Finally, the results showed that education, birthplace, length of stay, age and current and past economic participation of residents cause their different perceptions.

Keywords: Coastal Tourism, Environmental Responsible Behavior, Place Attachment, Attitude, Babolsar.

Citation: Habibtabar Bisheh, S., Ramezanzadeh Lasboeye, M. (2024). **Place Attachment and Attitude Towards Tourism Development and Promotion of Environmental Responsible Behavior, Case Study: Babolsar city.** Journal of Urban Environmental Planning and Development, Vol 3, No 12, PP 53-72.

© The Author(s) **Publisher:** Islamic Azad University of Shiraz

DOI: 10.30495/juepd.2023.1989192.1236

DOR:

* **Corresponding author:** Mehdi Ramezanzadeh Lasboeye, **Email:** m.ramezanzadeh@umz.ac.ir,
Tel: +98 9368309534

Extended Abstract

Introduction

Industrial tourism plays a significant role in countries' economies by generating currency and employment opportunities, yet it also entails negative environmental impacts. Coastal tourism, due to its rapid expansion, stands out as one of the foremost forms of tourism, fostering employment, income, and economic activities while aiding in the preservation of natural resources at destinations. Nevertheless, its excessive growth can precipitate adverse environmental outcomes. Residents' perspectives on tourism development vary due to cultural and economic disparities, influencing their backing for such endeavors. Furthermore, a sense of attachment to a locale can engender environmentally responsible conduct; however, the extent to which residents' attitudes towards tourism influence these behaviors remains undetermined. Babolsar, grappling with waste management issues and residents' reluctance to engage in development initiatives, serves as a pertinent case study. This research endeavors to explore the impact of residents' attitudes and sense of place attachment on their environmentally responsible behavior, while assessing whether attitudes can serve as a mediating factor between place attachment and environmental conduct.

Methodology

The research is descriptive-analytical in nature and practical in terms of its purpose. Regarding the data collection method, this research is primarily based on the correlational approach. Initially, evidence and previous studies were examined through document-library research, and a conceptual model was formulated based on these findings. The data collection instrument utilized in this study is a researcher-designed questionnaire, which was developed in alignment with the conceptual model. Indicators pertaining to the variables were derived from questionnaires utilized in previous studies, and those categories with the highest recurrence in the literature were compiled, adjusted, and ultimately integrated into the questionnaire. To analyze and process both descriptive and inferential statistics, SPSS and SmartPLS3 software were employed to model structural equations. Additionally, in order to validate or refute hypotheses, the t-correlation

test was conducted, and a qualitative assessment of the model's fitness was performed to assess its predictive capacity.

Results and discussion

In assessing the model's validity, Cronbach's alpha coefficient was computed, yielding values exceeding 0.7 for all variables, indicating excellent reliability. Subsequently, composite reliability was determined, with all variables surpassing 0.7, ensuring consistency under different conditions. Regarding convergent validity, variables exhibited values above 0.5, except for "promotion of environmentally responsible behavior" (0.483), "perceived benefit" (0.399), and "perceived cost" (0.481), which were refined iteratively until meeting the criterion. Divergent validity was confirmed through factor loadings and the Fornell-Larcker criterion, revealing strong correlations within constructs and minimal overlap between them. The path coefficient test, utilizing t-statistic values, was employed to verify or reject hypotheses. For the association between perceived benefit and environmentally responsible behavior compliance, the t-statistic (1.429) fell below the critical value (1.96), with a significance level (0.154) exceeding 0.05, suggesting no significant impact. Conversely, perceived benefit significantly influenced environmentally responsible behavior, implying the potential of advertising and awareness campaigns to promote such behaviors. The relationship between perceived cost and environmentally responsible behavior was nonsignificant, while location dependence notably influenced perceived cost.

Conclusion

The findings indicate that perceived benefit does not influence the adherence to environmentally responsible behavior, but it does impact the promotion of such behavior. Conversely, perceived cost does not affect any aspect of environmentally responsible behavior. Location dependence influences both perceived benefit and perceived cost. Furthermore, place dependence affects adherence to environmentally responsible behavior, but not its promotion. Similarly, place identity affects the promotion of environmentally responsible behavior, but not compliance with it. Place identity indirectly affects adherence to environmentally responsible behavior through place dependence. Additionally, place

attachment influences the promotion of environmentally responsible behavior via perceived benefit. Finally, the results suggest

that individuals' education, hometown, length of stay, age, and economic participation shape their perceptions differently.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری

دوره ۳، شماره ۱۲، زمستان ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۰۶۴۷-۲۹۸۱ شاپا الکترونیکی: ۱۲۰۱-۲۹۸۱

Journal Homepage: <http://juep.iaushiraz.ac.ir/>

مقاله پژوهشی

دلبستگی به مکان و نگرش نسبت به توسعه گردشگری و ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی مطالعه موردی: شهر بابلسر

سارا حبیب تبار بیشه: دانشجوی دکترا گردشگری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مهدی رمضانزاده لسبویی*: دانشیار گروه مدیریت جهانگردی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۰۶ صص ۵۳-۷۲ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵

چکیده

گردشگری اثرات مثبت و منفی زیادی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی به همراه دارد. امروزه ساحل مقصد بسیاری از گردشگران بوده و به دلیل تقاضای بالای اجتماعی، این مناطق پیوسته در معرض تخریب قرار دارند. یکی از عوامل مؤثر جهت پیشگیری از این مسئله، رفتار زیست محیطی افراد است. رفتار زیست محیطی ساکنان مقصد ساحلی به شدت متأثر از فعالیت‌های گردشگری است، زیرا اثرات مخرب آن را بهتر درک می‌کنند. این مطالعه به بررسی عوامل مؤثر بر رفتار مسئولانه زیست محیطی ساکنان شهر ساحلی بابلسر می‌پردازد. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - تحلیلی است که به منظور انجام آن ۳۰۸ نفر از ساکنان بابلسر به عنوان نمونه آماری از طریق جدول مورگان انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی و پایایی آن از طریق نرم افزار SMARTPLS3 بررسی شد. یافته‌ها نشان داد که منفعت درک شده بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی هیچ تأثیری ندارد، اما بر ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیر دارد. همچنین، هزینه درک شده بر هیچ کدام از ابعاد رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیر ندارد. وابستگی به مکان هم بر منفعت درک شده و هم بر هزینه درک شده تأثیر دارد. به علاوه، وابستگی به مکان بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیرگذار بوده و بالعکس هیچ تأثیری بر رعایت این رفتار ندارد. هویت مکان از طریق وابستگی به مکان بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیر داشته و بالعکس هیچ تأثیری بر رعایت این رفتار ندارد. هویت مکان از طریق وابستگی به مکان بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیرگذار است. به علاوه، وابستگی به مکان از طریق منفعت درک شده بر ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی تأثیرگذار است. در نهایت نتایج نشان داد که تحصیلات، زادگاه اصلی، مدت زمان اقامت، سن و مشارکت اقتصادی فعلی و گذشته افراد باعث ایجاد ادراکات مختلف در آن‌ها می‌شود.

واژه‌های کلیدی: گردشگری ساحلی، رفتار مسئولانه زیست محیطی، دلبستگی به مکان، نگرش، بابلسر.

استناد: حبیب تبار بیشه، سارا؛ مضانزاده لسبویی، مهدی. (۱۴۰۲). دلبستگی به مکان و نگرش نسبت به توسعه گردشگری و

ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی مطالعه موردی: شهر بابلسر. فصلنامه برنامه ریزی و توسعه محیط شهری، سال ۳، شماره

۱۲، صص ۵۳-۷۲.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شیراز

© نویسندگان

DOI: 10.30495/juepd.2023.1989192.1236

DOR:

مقدمه

گردشگری صنعتی است که هم‌زمان با جهانی‌شدن به کشورها در ارزآوری، ایجاد اشتغال و درآمد کمک شایانی نموده است، درحالی‌که می‌تواند اثرات مخربی را در محیط طبیعی مقصد ایجاد کند (Tan et al, 2018). با توجه به دهه‌های اخیر در میان اشکال گوناگون گردشگری، گردشگری ساحلی از نظر سرعت رشد در رتبه اول قرار دارد (Lakshmi & Shaji, 2016). از طرفی، گردشگری ساحلی از طریق افزایش تقاضا برای صنایع دستی و هنرهای مقصد، زمینه اشتغال و کسب درآمد و فعالیت‌های اقتصادی و خدماتی را ایجاد می‌کند. از طرف دیگر، باعث حفظ منابع طبیعی مقصد می‌شود. علی‌رغم فوایدی که این شکل از گردشگری با خود به همراه دارد، گسترش افراطی آن سبب پیامدهای منفی زیست‌محیطی می‌شود (Seyyedi et al, 2018). به عنوان مثال، بهره‌برداری از کشتی‌های تفریحی و هتل‌ها، احداث زیرساخت‌هایی همچون جاده‌ها از طریق ایجاد آلودگی، زیستگاه‌ها را فرسوده ساخته، تنوع زیستی را تغییر داده و باعث ورود گونه‌های مهاجم و غیربومی به منطقه می‌شوند (Lithgow et al, 2019). اثرات مخرب گردشگری ساحلی هم بر وضعیت اکولوژیکی و هم بر تجربیات تفریحی گردشگران تأثیر گذاشته و از طرفی جوامع میزبان را نیز با ضرر مواجه می‌کند (Chen & Bau, 2016). بنابراین گردشگری ساحلی جهت توسعه اقتصادی و حداقل اثرات نامطلوب محیطی، نیاز به توسعه مسئولانه و پایدار دارد (Samadi-tari et al, 2020). گردشگری سبز، اصطلاحی در صنعت گردشگری است که به دنبال هماهنگی بین مزایای رشد اقتصادی و زیان‌های زیست‌محیطی می‌باشد (He et al, 2018). یکی از جنبه‌های این نوع سبزگرایی، رفتار مسئولانه زیست‌محیطی است. این نوع رفتار در ادبیات گذشته برای سه‌ذی‌نفع یعنی گردشگران (Sultan et al, 2021; Poudel & Nyaupane, 2017)، کارکنان (Rastegar et al, 2019) و ساکنان بومی (Zhang et al, 2016) به کار رفته است. رفتار مسئولانه زیست‌محیطی شامل رفتارهایی است که با به حداقل رساندن اثرات منفی زیست‌محیطی و استفاده پایدار از منابع مقصد، هم به پایداری محیطی مقاصد گردشگری و هم به رونق و پایداری صنعت گردشگری کمک می‌کند (Luo et al, 2020). ساکنان نواحی ساحلی به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه از طریق فعالیت‌های مسکونی و تفریحی خود تأثیرات مخربی بر محیط زیست وارد می‌کنند. از طرفی، چون تأثیرات مخرب محیط ساحلی را از نزدیک مشاهده می‌کنند سطح آگاهی بالاتری نسبت به گردشگران دارند (Lee & Oh, 2018). درک ساکنین بومی از مزایا و مضرات گردشگری، نگرش آن‌ها را نسبت به توسعه صنعت نشان می‌دهد. اگر این نگرش به حمایت آن‌ها بینجامد، رضایت هم‌زمان گردشگر و جامعه میزبان، توسعه پایدار گردشگری را محقق می‌سازد (López et al, 2018). ادراکات نسبت به توسعه گردشگری، در میان گروه‌های مختلف ساکنان از نظر تحصیلات، محل تولد، مدت زندگی (Almeida-García et al, 2016)، سن و مشارکت اقتصادی متفاوت بوده و این ناهمگونی باعث سطوح مختلف حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری می‌شود (Rasoolimanesh & Jaafar, 2017). بنابراین، یکی از اهداف این پژوهش بررسی تأثیر ادراک ساکنان بر حمایت از توسعه گردشگری توسط آن‌ها است. دل‌بستگی به مکان پیوندهای عاطفی بین افراد، جوامع و مکان زندگی است که اگر در فردی نمود پیدا کند، باعث می‌شود از محیط مراقبت کرده و دیگران را نیز ترغیب کنند که رفتارهای مسئولانه زیست‌محیطی از خود نشان داده و برای حفظ آن تلاش کنند (Confente & Scarpi, 2021). بنابراین، یکی دیگر از اهداف این مطالعه، بررسی تأثیر ابعاد دل‌بستگی به مکان بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی است.

مطالعات در رابطه با رفتار پایدار ساکنان همچنان در حاله‌ای از ابهام قرار دارند. از طرفی شهرهای ساحلی با توجه به مشکلات ذکر شده بیشتر در معرض تخریب زیست‌محیطی قرار دارند. شهر بابل‌سر به دلیل هم‌مرزی با ساحل و اکوسیستم ساحلی، فعالیت‌هایی نظیر اکوتوریسم و شیلات، داشتن کاربری‌هایی مغایر با ظرفیت اکوسیستم ساحلی شهرستان و ضعف اکوسیستم، تغییر کاربری اراضی سودمند و با تقاضای فزاینده و از همه مهم‌تر عدم مشارکت ساکنان در پروژه‌های توسعه (Divsalar et al, 2016) جهت مطالعه برگزیده شد. طی سال‌های اخیر انباشت زباله یکی از مشکلات عمده این شهر بوده است. به ویژه اینکه بخش زیادی از این زباله‌ها در نزدیکی پارکینگ ساحلی گردآوری می‌شوند. عامل رهاسازی این ضایعات در نزدیکی اکوسیستم ساحلی، هم ساکنین بومی و هم گردشگران هستند. اما مسئله‌ای که وجود دارد این است که این ضایعات حتی زمان فصول کاهش گردشگر نیز دیده می‌شوند. بنابراین، بررسی رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ساکنان این شهر دارای اهمیت است. لذا، هدف از این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ساکنان شهر بابل‌سر با استفاده از دو متغیر نگرش و دل‌بستگی به مکان ساکنان است. در حقیقت، پژوهش قصد دارد بررسی کند که آیا نگرش ساکنین محلی به گردشگری بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی آن‌ها تأثیرگذار است؟ آیا دل‌بستگی به مکان ساکنان بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی آن‌ها تأثیرگذار است؟ آیا نگرش ساکنان می‌توند نقش میانجی میان دل‌بستگی به مکان و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی آن‌ها ایفا کند؟

پيشينه و مباني نظري تحقيق

سواحل سيستم‌هاي اکولوژيکي - اجتماعي هستند که ابعاد فيزيکي و اکولوژيکي، اجتماعي و اقتصادي به صورت کاملاً متقابل در آن قرار دارند (Chen & Bau, 2016). گردشگري ساحلي دربردارنده منابع طبيعي، سواحل ماسه‌اي، دريا و غيره بوده که با خود فعاليت‌هاي تفریحي و عرضه خدماتي همچون اقامت، پذيرايي، خانه‌هاي دوم و زير ساخت‌هايي همچون خرده‌فروشي‌ها، اسکه‌ها و ديگر عرضه‌کنندگان را شامل مي‌شود (Abedini et al, 2020). از سال ۱۹۴۵ ساکنان شهرهاي ساحلي با تقاضاي فزاينده براي گردشگري ساحلي مواجه شدند (Azimi-Amoli & Ghanbari, 2017). استفاده بيش از حد از منابع ساحلي و پسماند ناشي از مراکز گردشگري موجب تنزل زيستگاه‌هاي ارزشمندی همچون صخره‌هاي مرجاني، تالاب‌ها و جنگل‌هاي مانگرو و نيز نابودي گونه‌هاي گياهي و جانوري در اين مناطق مي‌شود (Mogoei et al, 2017). پيشرفت گردشگري ساحلي، تقاضاي فزاينده‌اي را براي خدمات و امکاناتي به دنبال دارد که براي استفاده ساکنان طراحي شده‌اند. در نتيجه، به دنبال آن فشار زيادي بر جوامع ميزبان وارد مي‌شود (Sultan et al, 2021). در نتيجه، گسترش فعاليت‌هاي اقتصادي در نواحی ساحلي باعث ايجاد ذی‌نفعانی با منافع متفاوت شد. از طرفي به دنبال تهديدات زيست‌محيطي جهاني، آگاهی از تأثير فعاليت‌هاي انساني بر اکوسيستم ساحلي بالا رفته و توجه به سمت اين مسائل معطوف شد (Divsalar et al, 2018). گردشگري اثرات اقتصادي، اجتماعي - فرهنگي و زيست‌محيطي مثبت و منفي براي ساکنان بومي به همراه دارد. اثرات مثبت اقتصادي آن، شامل افزايش درآمد خانواده، افزايش سطح استاندارد زندگي، ايجاد شغل، بهبود درآمدهاي مالياتي (Rasoolimanesh et al, 2015) و اثرات منفي آن شامل ماليات سنگين‌تر، تورم ارز، افزايش هزينه‌هاي زندگي و بدهي دولت محلي است (Zhu et al, 2017). از نظر اجتماعي - فرهنگي، اثرات مثبت گردشگري شامل دسترسي بيشتر به امکانات تفریحي و سرگرمي، تبين هويت فرهنگي ساکنان، حفظ و احياي هنر، صنايع دستي و فرهنگ محلي و افزايش غرور جامعه بوده و اثرات منفي آن شامل آسيب به سيستم ارزشي و روابط خانواده‌ها، ازدحام و ترافیک، مصرف بيش از حد خدمات و امکانات، افزايش جرم و فحشا، توليد زباله و مصرف فزاينده‌الکل مي‌باشد (Rasoolimanesh & Jaafar, 2017). از منظر محيطي، اثرات مثبت گردشگري شامل حفظ و بازسازي ساختمان‌ها و بهبود بصري و زيبايي شناختي منطقه از طريق درآمد حاصل از گردشگران بوده و اثرات منفي آن شامل آلودگي هوا، آلودگي صوتي، تخریب چشم‌اندازها و اماکن و سايت‌هاي تاريخي است (Cardoso & Silva, 2018). ساکنان بومي ناهمگن بوده و بر اساس عواملی همچون ميزان مشارکت، مدت سکونت، ويژگي‌هاي جمعيت‌شناختي و دانش گردشگري ارزشي متفاوتي از توسعه گردشگري دارند که بر نگرش آن‌ها نسبت به توسعه گردشگري تأثير مي‌گذارد (Lundberg, 2015). به عنوان مثال، پيترز و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله «ادراک محلي تأثير - نگرش - اقدامات نسبت به توسعه گردشگري در منطقه مورتال اتریش» نتيجه گرفتند که اثرات اجتماعي - فرهنگي نسبت به اثرات اقتصادي و محيطي تأثير بيشترى بر نگرش ساکنان دارد. همچنين، نگرش کلي ساکنان در اين پژوهش مثبت بود (Peters et al, 2018). آدونگو و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله «گردشگري در هوی آن، ويتنام: تأثيرات، مزايای درک‌شده، دلبيستگي جامعه و حمايت از توسعه گردشگري» نتيجه گرفتند که ساکنان اثرات اقتصادي و اجتماعي - فرهنگي را مثبت و اثرات زيست‌محيطي را منفي مي‌دانند (Adongo et al, 2017). بر اساس ديده‌گاه اسلامي و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشي با عنوان «دلبيستگي جامعه، اثرات گردشگري، كيفيت زندگي و حمايت ساکنان از توسعه گردشگري پايدار» ادراک ساکنان از تأثيرات مثبت توسعه گردشگري بيشتر از ادراک آن‌ها از تأثيرات منفي آن بود (Eslami et al, 2019).

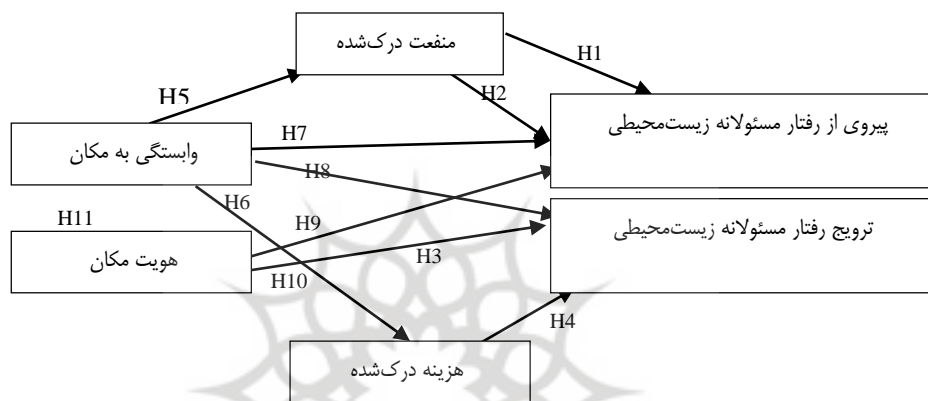
نيازهاي ساکنان در توسعه گردشگري غالباً نادیده گرفته مي‌شود. بنا بر اين، همکاري با جامعه ميزبان و توجه به ديده‌گاه آن‌ها نسبت به توسعه گردشگري جهت جلب حمايت آن‌ها در روند توسعه اجتناب‌ناپذير است (Wang & Chen, 2015). مطالعات گذشته جهت بررسي درک مثبت و منفي ساکنان از توسعه گردشگري، نظريه تبادل اجتماعي را به کار گرفته‌اند (Alrwajfah et al, 2019; Stylidis, 2018; Adongo et al, 2017). بر اساس اين نظريه، رفتار ساکنان بر مبنای ارزشي آن‌ها از منافع و هزينه‌هاي ناشي از توسعه گردشگري شکل مي‌گيرد (Su et al, 2018). به طوري که اگر آن‌ها در مقابل هزينه‌هاي تحمیل شده ناشي از توسعه گردشگري مزايای بيشترى را دريافت کنند، نگرش مثبتی را نسبت به توسعه گردشگري نشان داده و در نتيجه از توسعه گردشگري حمايت مي‌کنند (Eslami et al, 2019). بسياری از مطالعات نگرش ساکنان را عاملی مهم در حمايت آن‌ها از توسعه گردشگري در نظر گرفته‌اند (Rasoolimanesh; Stylidis, 2018; Peters et al, 2018; Yuan et al, 2019; Robinson et al, 2019; et al, 2015). بنا بر اين، نگرش مي‌تواند بر رفتار مسئولانه زيست‌محيطي ساکنان که شکلي از حمايت آن‌ها از توسعه گردشگر است، اثر بگذارد (Chen et al, 2020; Cheng et al, 2019; He et al, 2018). لوپز و همکاران (۲۰۱۸) «در مقاله‌اي با عنوان «نگرش ساکنان به عنوان تعيين‌کننده پايداري گردشگري: مورد تروخیلو» هيچ رابطه‌اي بين مزايای درک‌شده و دلبيستگي به مكان نيافتند. اما ايزبيو و همکاران (۲۰۱۸) در مقاله «دلبيستگي به مكان، تعاملات ميزبان و گردشگر و نگرش ساکنان نسبت به توسعه گردشگري: مورد جزيره بوآويستا در کيپورد» نتيجه گرفتند که نگرش ساکنان به طور مثبت متأثر از دلبيستگي به مكان، تعامل ميزبان و گردشگر و تأثيرات مثبت درک‌شده است. از طرفي نگرش ساکنان به طور منفي‌وار متأثر از اثرات منفي درک‌شده قرار دارد. همچنين از بين

اثرات درک‌شده، برداشت مثبت از فعالیت‌های گردشگری تأثیر قوی‌تری بر نگرش ساکنان دارد (Eusébio et al, 2018). برخی مطالعات به این نتیجه رسیدند که ارزش و هزینه درک‌شده می‌تواند بر هم اثر بگذارند. به عنوان مثال لی و او (۲۰۱۸) در مقاله «تأثیرات علی دلبستگی به مکان و توسعه گردشگری بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ساکنان ساحلی» معتقدند علاوه بر رابطه مثبت بین مزایای درک‌شده و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی، نگرانی‌های درک‌شده واسطه این رابطه است.

مفهوم دلبستگی به مکان از اواسط دهه ۱۹۷۰ در حالی که جغرافیدانان به پژوهش بر روی ادراکات انسانی در تحقیقات جغرافیایی مکان مشغول بودند، شکل گرفت و از دهه ۱۹۸۰ مفهوم درک انسان‌گرایانه - روان‌شناختی مکان همراه با تعبیه عناصر زمانی در تحقیق توسعه یافت (Cheung & Hui, 2018). بر اساس دیدگاه لی و همکاران (۲۰۱۹) دلبستگی به مکان، هم‌افزایی بالقوه بین وفاداری و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی را تقویت می‌کند (Lee et al, 2019). برخی از نویسندگان چهار بعد وابستگی به مکان، هویت مکان، اثر مکان و پیوند اجتماعی مکان را در نظر گرفتند (Ramkissoon et al, 2013; Cheung & Hui, 2018). از طرفی، برخی مطالعات دو جنبه عملکردی (وابستگی به مکان) و شناختی (هویت مکان) را در نظر گرفتند (Junot et al, 2018; Vong, 2015; Hosany et al, 2017). جونوت و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان «تأثیر دلبستگی بر رفاه انسان و رفتارهای کلی طرفدار محیط زیست» با تأکید بر تأثیر تمام ابعاد دلبستگی مکان بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی نشان دادند که با استفاده از این دلبستگی، مدیران می‌توانند کیفیت زندگی را بهبود بخشیده و رفتارهای دوستدار محیط زیست را ترویج دهند. ژانگ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «رفتارهای حفاظت از محیط زیست ساکنان در مکان‌های توریستی: گسترش چارچوب فعال‌سازی هنجاری با اتخاذ وابستگی محیطی» تأثیر مستقیم دلبستگی به مکان و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی را نتیجه گرفتند. نتایج عباس‌زاده و همکاران (۲۰۱۶) در مقاله «اثر میانجی نگرش مسئولانه زیست‌محیطی بر رابطه بین دلبستگی به مکان و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی» نشان داد که متغیر دلبستگی به مکان بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی مؤثر بوده و این تأثیر به طور غیر مستقیم از طریق نگرش مسئولانه زیست‌محیطی برقرار است (Abbaszadeh et al, 2016).

همان‌طور که اشاره شد، در این مفهوم افراد مکان را از نظر عملکردی ارزیابی می‌کنند تا مشخص شود یک مکان چه اندازه می‌تواند از انجام فعالیت‌ها یا ارائه خدماتی خاص پشتیبانی کند (Hosany et al, 2017). ساکنانی که وابستگی قوی‌تری به جامعه خود دارند، تمایل مثبتی به گردشگری و توسعه آن دارند (Adongo et al, 2017). بنابراین، وابستگی به مکان بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی تأثیرگذار است (Halpenny, 2010). لی و او (۲۰۱۸) عقیده داشتند وابستگی به مکان تحت تأثیر ادراک افراد از ارزش عملکردی یک مکان بوده که با افزایش آگاهی محیطی او منجر به علاقه وی جهت نگهداری از این محیط می‌شود. در مقابل، یوان و همکاران (۲۰۱۹) به این نتیجه دست یافتند که وابستگی به مکان هیچ تأثیر قابل توجهی بر حمایت ساکنان از توسعه گردشگری نداشته است. هویت مکان، عنصری از هویت فرد می‌باشد که احساس تعلق فرد به مکان را افزایش داده و به آن‌ها در ابراز و تأیید هویت خود کمک می‌کند (Hosany et al, 2017). چنگ و وو (۲۰۱۵) هویت مکان را «زمینه مهمی از هویت فرد و پیوند نمادین نقادانه بین یک شخص و یک مکان» تعریف می‌کنند (Cheng & Wu, 2015). این ویژگی، نمایانگر دلبستگی عاطفی یا نمادین به یک مکان از طریق تعامل بین مردم و مکان تعریف می‌شود که فرصت‌هایی را فراهم می‌کند تا افراد هویت خود را با آن بیان کنند. بنابراین، احساس عزت‌نفس و هم‌پیوندی را بهبود بخشیده و باعث تمایل به مراقبت از محیط زیست می‌شود (Lee et al, 2019). اگر ساکنان احساس کنند که هویت آن‌ها در نتیجه توسعه گردشگری به خطر می‌افتد، با آن مخالفت کرده و بالعکس اگر احساس کنند که این توسعه مطابق با هویت مکانی آن‌ها است، از گردشگری حمایت می‌کنند. در نتیجه، هویت مکان در نگرش ساکنان نسبت به توسعه گردشگری و در نتیجه حمایت از این توسعه و رفتار طرفدار محیط زیست تأثیر می‌گذارد (Wang & Xu, 2015). وانگ و چن (۲۰۱۵) بر این عقیده بودند که نظریه هویت مکان و نظریه تبادل اجتماعی مکمل هم بوده و هر دو بیان‌گر نگرش ساکنان نسبت به توسعه گردشگری هستند. بنابراین، هویت مکان می‌تواند بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی تأثیر بگذارد (Sheikhboglio & Soltani, 2021). وونگ (۲۰۱۵) نتیجه گرفت که هویت مکان نقش مهمی در دلبستگی به مکان ساکنان ایفا می‌کند. همچنین هویت مکان می‌تواند اثر وابستگی به مکان را بر رفتار دوستدار محیط زیست واسطه کند (Lee & Oh, 2018; Halpenny, 2010). بر خلاف شواهد ذکر شده، نتایج رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله «آزمون ابعاد دلبستگی به مکان و روابط آن با رضایت از مکان و رفتارهای طرفدار محیطی: یک رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری» نشان دادند که هویت مکان هیچ ارتباطی با نیت رفتاری محیطی ندارد. رفتار حامی محیط زیست (Junot et al, 2018) یا رفتار مسئولانه زیست‌محیطی شامل اقداماتی است که حداکثر پایداری و حداقل تأثیر منفی بر کالبد فیزیکی و طبیعی محیط دارد که در رفتارهایی مانند بازیافت، مدیریت انرژی و اقدامات محیطی نمود می‌یابد (Cheung et al, 2020). در حقیقت، این رفتار به اقداماتی اطلاق می‌شود که منعکس‌کننده نگرانی افراد و گروه‌ها نسبت به محیط طبیعی می‌باشد که در راستای آن برای ممانعت یا حل مشکلات زیست‌محیطی تلاش می‌شود (Cheng & Wu, 2015). جهت اندازه‌گیری این رفتار در پژوهش‌های مختلف، ابعاد متفاوتی مطرح شده است. برخی از مطالعات دو بعد رفتار مسئولانه زیست‌محیطی عمومی و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی مختص سایت

را مطرح کرده‌اند (Chen et al, 2020; Lee & Jan, 2015). رامکیسون و همکاران (۲۰۱۳) دو بعد رفتارهای زیست‌محیطی با تلاش زیاد و رفتارهای زیست‌محیطی با تلاش کم را معرفی کردند. لارسون و همکاران (۲۰۱۵) چهار زمینه از رفتار دوستدار محیط زیست را ارائه کردند که شامل رفتارهای سبک زندگی حفاظتی (در مقیاس فعالیت‌های خانگی)، محیط زیست‌گرایی اجتماعی (تعامل با همسالان و عضویت در گروه)، شهروندی زیست‌محیطی (مشارکت در سیاست) و پاسداشت زمین (حمایت از حیات وحش و زیستگاه) هستند (Larson et al, 2015). لو و همکاران (۲۰۲۰) طبقه‌بندی نسبتاً جدیدی از این نوع رفتار طراحی کردند که شامل پیروی از رفتار مسئولانه زیست‌محیطی و ترویج رفتار مسئولانه زیست‌محیطی است که بنابر دیدگاه آن‌ها در هر زمینه‌ای قابل استفاده هستند. بر این اساس، پیروی از رفتار مسئولانه زیست‌محیطی شامل اقدامات جهت ممانعت از اعمال و رفتار زیان‌بار مبتنی بر مقررات مربوطه و اخلاق عمومی مقاصد و ترویج رفتار مسئولانه زیست‌محیطی شامل رفتارهای پیشگیرانه جهت ترویج حفاظت از محیط زیست در مقاصد می‌باشد. لذا در این پژوهش نیز از این ابعاد جهت ارزیابی رفتار مسئولانه زیست‌محیطی استفاده شده است. در این راستا مطالعاتی که در این زمینه در کشورهای مختلف و ایران به چاپ رسیده است بیشتر رفتارهای زیست‌محیطی گردشگران را مورد واکاوی قرار داده است اما مطالعه حاضر تلاش دارد که رفتارهای زیست‌محیطی ساکنین در مقاصد را مورد واکاوی قرار دهد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

مواد و روش تحقیق

پژوهش از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف، کاربردی است. این پژوهش از لحاظ روش گردآوری داده‌ها، کمی مبتنی بر رویکرد همبستگی است. ابتدا با استفاده از مطالعات اسنادی - کتابخانه‌ای شواهد و مطالعات گذشته مورد مطالعه قرار گرفت و بر اساس آن مدل مفهومی طراحی شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخت است که بر اساس مدل مفهومی طراحی شد. شاخص‌های مربوط به متغیرها از پرسشنامه‌های موجود در مطالعات گذشته استخراج شده و آن دسته‌ای که بیشترین تکرار را در مطالعات داشتند، جمع‌آوری و تعدیل شدند و در نهایت پرسشنامه طراحی شد. این پرسشنامه دارای دو بخش اطلاعات جمعیت‌شناختی و گویه‌های مربوط به متغیرهای پژوهش است. در جدول ۱ سؤالات هویت مکان، در جدول ۲ سؤالات دل‌بستگی به مکان، در جدول ۳ سؤالات منفعت درک‌شده شامل نگرش مثبت اقتصادی، نگرش مثبت اجتماعی - فرهنگی و نگرش مثبت زیست‌محیطی ذکر شد. در جدول ۴ سؤالات هزینه درک‌شده شامل نگرش منفی اقتصادی، نگرش منفی اجتماعی - فرهنگی و نگرش منفی زیست‌محیطی ذکر شد. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد و روایی آن نیز مورد تأیید اساتید و نخبگان قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش ساکنان شهر بابلسر هستند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان ۳۸۴ نفر برآورد شد. اما به دلیل شرایط حاد شیوع کرونا، تنها دسترسی به ۳۰۸ نفر به عنوان نمونه آماری ممکن شد. ۳۳ پرسشنامه به صورت حضوری و باقی آن‌ها به صورت الکترونیک بین افراد طی مدت زمان یک ماه و نیم توزیع شد. انتخاب افراد به صورت حضوری در مسیرهای گشت و گذار ساکنان و به صورت الکترونیک از طریق پروفایل شهر بابلسر در شبکه‌های اجتماعی انجام شد. جهت تحلیل و پردازش آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزارهای SPSS و نیز SmartPLS3 برای مدلسازی معادلات ساختاری استفاده شد. جهت تأیید یا رد فرضیات از آزمون همبستگی تی و جهت بررسی قدرت پیش‌بینی مدل مفهومی برازش کیفی مدل انجام شد.

جدول ۱- گویه‌های متغیر هویت مکان

منبع	هویت مکان	
Lee & oh, 2018 / Ramkissoon et al, 2013 / Zhang et al, 2016	احساس می‌کنم که این شهر ساحلی بخشی از وجود من است.	a1
Lee & oh, 2018 / López et al, 2018 / Sheikbiglo & Soltani, 2021	دیدن این شهر چیزهای زیادی در مورد شخصیت من می‌گوید و من خود را با آن می‌شناسم.	a2
Lee & oh, 2018 / Vong, 2015	این شهر برای من ارزش و معانی زیادی دارد.	a3
Vong, 2015 / Lee & oh, 2018	من به شدت با این شهر احساس همذات‌پنداری می‌کنم.	a4
Sheikbiglo & Soltani, 2021	احساس می‌کنم می‌توانم در بابلسر خود واقعی‌ام باشم.	a5
Lee & oh, 2018	زندگی در اینجا مرا به یاد تجربیات گذشته می‌اندازد.	a6
Vong, 2015 / Lee et al, 2019	احساس می‌کنم با این شهر و افرادی که در اینجا زندگی می‌کنند بسیار ارتباط نزدیکی دارم.	a7

جدول ۲- گویه‌های متغیر دل‌بستگی به مکان

منبع	وابستگی به مکان	
Lee & oh, 2018 / López et al, 2018 / Zhang et al, 2016	من به محیط این شهر بسیار وابسته هستم.	b1
Lee & oh, 2018 / Yuan et al, 2019 / Zhang et al, 2016	هیچ شهر ساحلی قابل مقایسه با این شهر نیست.	b2
Lee & oh, 2018 / López et al, 2018 / Zhang et al, 2016	هیچ شهر ساحلی را جایگزین این شهر نمی‌کنم.	b3
Lee & oh, 2018 / Sheikbiglo & Soltani, 2021 / Lee et al, 2019 / Vong, 2015	من از زندگی در بابلسر بیشتر از سایر شهرها لذت می‌برم و رضایت دارم.	b4
Lee et al, 2019 / Jonut et al, 2018 / Ramkissoon et al, 2013	بابلسر بهترین مکان برای آن کاری است که من می‌خواهم انجام دهم.	b5
Eusébio et al, 2018 / López et al, 2018	بستر و امکانات بابلسر در نوع خود بهترین است.	b6
Eusébio et al, 2018 / Vong, 2015	وقتی در بابلسر نیستم دلم برای اینجا تنگ می‌شود.	b7
Vong, 2015	زندگی در این شهر به من احساس امنیت می‌دهد.	b8

جدول ۳- گویه‌های منفعت درک‌شده (اثرات مثبت اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی)

منبع	اثرات مثبت اقتصادی	
Peters et al, 2018 / Eslami et al, 2019	عامل اقتصادی قوی برای جامعه	c1
Lundberg, 2015 / Vong, 2015 / Eslami et al, 2019 / Cardoso & Silva, 2018	برانگیختن فرصت‌های شغلی برای ساکنان	c2
Lundberg, 2015	توسعه یا حفظ مشاغل خصوصی و متعلق به ساکنان	c3
Lundberg, 2015	افزایش خرید محصولات منطقه	c4
Adongo et al, 2017 / Cardoso & Silva, 2018 / Rasoolimanesh & Jaafar, 2017	جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر به منطقه	c5
Adongo et al, 2017 / Rasoolimanesh & Jaafar, 2017	افزایش استاندارد زندگی جامعه	c6
Zhu et al, 2017 / Adongo et al, 2017 / Eslami et al, 2019	ایجاد درآمدهای مالیاتی برای بخش‌های دولتی	c7
منبع	اثرات مثبت اجتماعی	
Alrwajfah et al, 2019 / Su et al, 2018	ایجاد پارک‌ها و مناطق تفریحی و سرگرمی بیشتر	e1
Peters et al, 2018 / Vong, 2015 / Adongo et al, 2017 / Almeida- García et al, 2016	حفظ آداب و رسوم و سنت‌های محلی	e2
Lundberg, 2015 / Alrwajfah et al, 2019 / Su et al, 2018 / Eslami et al, 2019	بهبود و حفظ زیرساخت‌ها	e3
López et al, 2018 / Almeida-Garcia et al, 2016 / Cardoso & Silva, 2018	افزایش جشنواره‌ها و رویدادهای فرهنگی	e4
López et al, 2018 / Alrwajfah et al, 2019 / Vong, 2015 / Eslami et al, 2019	افزایش تبادلات فرهنگی	e5
Yuan et al, 2019 / Adongo et al, 2017	افزایش عزت نفس و غرور ساکنان	e6
منبع	اثرات مثبت زیست محیطی	
López et al, 2018 / Zhu et al, 2017 / Almeida-García et al, 2016	حفظ محیط زیست و منابع طبیعی	g1
Yuan et al, 2019 / Cardoso & Silva, 2018	حفظ زیبایی و بهبود بصری شهر	g2
Yuan et al, 2019	بالا بردن آگاهی زیست‌محیطی مردم	g3
Alrwajfah et al, 2019 / Adongo et al, 2017 / Almeida-García et al, 2016	ایجاد پارک‌ها و فضاهای طبیعی و عمومی	g4

جدول ۴- گویه‌های هزینه درک‌شده (اثرات منفی اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی)

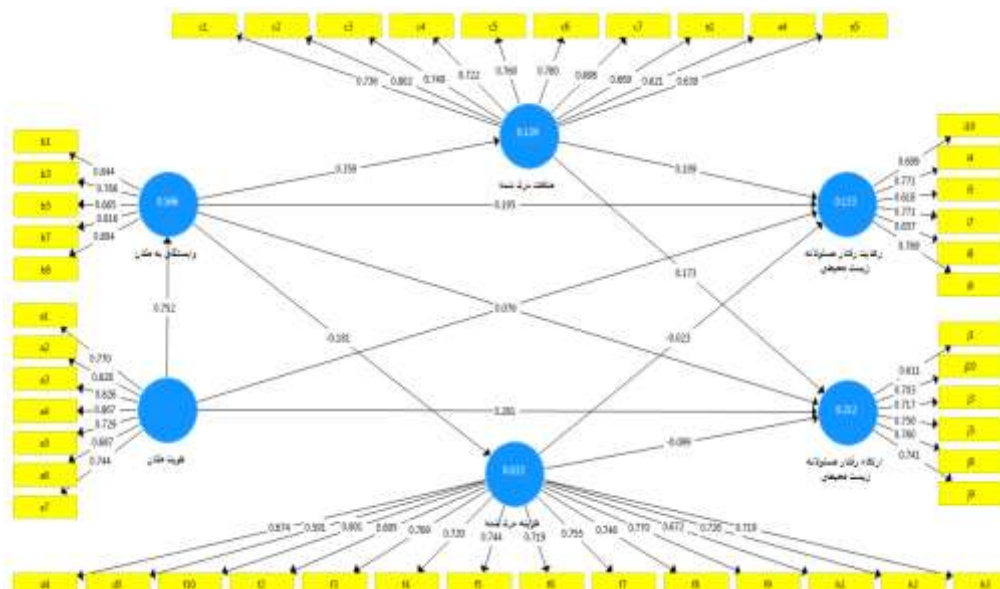
منبع	اثرات منفی اقتصادی
Lundberg, 2015 / Eslami et al, 2019 / Cardoso & Silva, 2018	افزایش قیمت کالاها و خدمات
Lundberg, 2015 / Rasoolimanesh & Jaafar, 2017	افزایش قیمت زمین و املاک
Almeida-Garcia et al, 2016 / Alrwajfah et al, 2019	ایجاد بیکاری فصلی
Peters et al, 2018	توزیع نامتناسب مزایای اقتصادی
Lundberg, 2015 / Cardoso & Silva, 2018	افزایش هزینه تجهیزات تفریحی
منبع	اثرات منفی اجتماعی
Lee & oh, 2018 / Adongo et al, 2017 / Almeida-Garcia et al, 2016	تغییر فرهنگ سنتی ارزشمند
Lee & oh, 2018 / Adongo et al, 2017 / Su et al, 2018 / Almeida-Garcia et al, 2016	ازدحام، ترافیک، سر و صدا و آلودگی
Eusébio et al, 2018 / Adongo et al, 2017 / Almeida-Garcia et al, 2016	افزایش رفتار جنجالی و جنایت
Adongo et al, 2017 / Almeida-Garcia et al, 2016	افزایش مصرف دارو و مواد مخدر
Adongo et al, 2017	افزایش فساد و فحشا
Alrwajfah et al, 2019	اختلال در روال عادی و کیفیت زندگی
Eusébio et al, 2018	افزایش سرایت بیماری‌ها
Alrwajfah et al, 2019	پایمال شدن حقوق شهروندان با استفاده زیاد از زمین برای تأسیسات
Su et al, 2018	افزایش تصادفات رانندگی
Zhu et al, 2017	افزایش درگیری بین بازدیدکنندگان و ساکنان
منبع	اثرات منفی زیست محیطی
Rasoolimanesh & Jaafar, 2017 / Zhu et al, 2017 / Rasoolimanesh et al, 2015	تخریب محیط طبیعی و اماکن تاریخی
Lundberg, 2015	تأثیر منفی بر محیط زیست دریایی
Adongo et al, 2017 / Almeida-Garcia et al, 2016	افزایش زباله در جامعه

محدوده مورد مطالعه

شهر بابلسر با مساحتی به اندازه ۱۳۵۰ هکتار در مصب رودخانه بابلسر در جهت جنوبی دریای خزر قرار دارد. بر اساس مختصات جغرافیایی، این شهر در ۵۲ درجه و ۳۷ دقیقه و ۵۰ ثانیه تا ۵۲ درجه و ۴۰ دقیقه و ۵۰ ثانیه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه و ۱۵ ثانیه تا ۳۶ درجه و ۴۳ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. بخش شمالی این شهر، ۲۷- متر و بخش جنوبی آن ۱۵- متر ارتفاع دارد (Ebrahimnia samakoush of Iran, 2018). بر اساس سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، جمعیت این شهر ۱۳۵۱۹۱ نفر اعلام شده است (Statistical center of Iran, 2018). بابلسر در شمال استان مازندران قرار داشته و طبق ارزیابی‌های انجام شده این شهر بر رسوبات و ماسه‌های ساحلی و آبرفت‌های دلتایی رودخانه بابلرود قرار گرفته است (Mirkatooli et al, 2011). این شهر منطقه‌ای بسیار سرسبز و خوش آب و هوا و دارای چشم‌اندازهای زیبایی است که گردشگران زیادی را از سراسر جهان جذب خود می‌کند. با این حال، از نظر تجهیزات و تسهیلات پاسخگوی تعداد گردشگران نبوده و با مشکلات زیادی مواجه است (Akbarpour et al, 2019).

بحث و ارائه یافته‌ها

نتایج مربوط به آمار توصیفی نشان می‌دهد که از لحاظ جنسیت، بیشترین تعداد را زنان (۶۳/۶ درصد)، افراد با مدرک لیسانس (۳۲/۱ درصد) و گروه سنی بالای ۳۵ سال (۳۹/۳ درصد) تشکیل می‌دهند. از میان پاسخ‌دهندگان، بیشترین تعداد (۵۶/۲ درصد) اعلام کردند که بابلسر شهر محل تولد آن‌ها است. همچنین بیشترین تعداد (۷۰/۸ درصد) بیش از ده سال است که در بابلسر زندگی می‌کنند. از میان آن‌ها ۸۷ درصد هیچ فعالیت گردشگری در حال حاضر ندارند و ۸۱/۲ درصد نیز در گذشته هیچ فعالیت گردشگری نداشتند. پیش از بررسی فرضیات و قدرت پیش‌بینی کلی مدل، جهت اطمینان از صحت نتایج، اقدام به غربالگری گویه‌ها (متغیرهای آشکار) شد. طی فرایند غربالگری گویه‌ها، آن دسته از متغیرهای آشکار که مقدار بارعاملی کمتر از ۰/۴ داشتند به ترتیب کمترین بار عاملی از مدل حذف شدند. بدین ترتیب، سوالات 4b، 2b، 6b، 3e، 1d، 2d، 3a، 1a، 2a، 7j، 6j و 4j حذف شدند. شکل ۲ مدل نهایی این فرایند را نشان می‌دهد.

شکل ۲- ساختار مدل پس از غربالگری متغیرهای آشکار - منبع: (مطالعات نویسنده‌گان، ۱۴۰۲)

در بررسی اعتبار ساختار مدل، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. این شاخص برای تمامی متغیرها عددی بالاتر از ۰/۷ بدست آمده و در سطح خیلی خوب و عالی قرار داشت. سپس پایایی ترکیبی محاسبه شد و تمامی متغیرها عددی بالاتر از ۰/۷ را نشان دادند. در نتیجه اگر روابط میان این متغیرها را در پژوهشی دیگر با شرایط متفاوت انجام دهیم، نتایجی مشابه به دست خواهیم آورد. در بررسی روایی همگرا از طریق میانگین واریانس استخراج شده که مقدار قابل قبول اعداد بالاتر از ۰/۵ هستند، تمامی متغیرها به جز ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی (۰/۴۸۳)، منفعت درک شده (۰/۳۹۹) و هزینه درک شده (۰/۴۸۱) بیشتر از ۰/۵ شدند. بنابراین اقدام به حذف متغیرهای پنهان هر متغیر شد و تا جایی که این مقدار به عددی بالاتر از ۰/۵ برسد، ادامه پیدا کرد. در نتیجه سؤالات 2j، g1، e2، g3، g4، e6، f1 و d3 از مدل حذف شدند. نتایج این بررسی در جدول ۵ قابل مشاهده است. این نتایج نشان می‌دهد که سؤالات مربوط به هر متغیر بیشترین همبستگی را با خود دارند و به گونه‌ای قوی می‌توانند نشان‌دهنده متغیر خود باشند. تنها برای متغیرهای ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی، منفعت درک شده و هزینه درک شده این همبستگی وجود نداشت که با حذف سؤالات این حالت شکل گرفت.

جدول ۵- نتایج بررسی اعتبار مدل

متغیر	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی	۰/۸۱۲	۰/۸۶۲	۰/۵۱۲
رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی	۰/۸۰۹	۰/۸۶۳	۰/۵۱۴
منفعت درک شده	۰/۸۹۶	۰/۹۱۴	۰/۵۱۸
هزینه درک شده	۰/۹۳۰	۰/۹۳۹	۰/۵۲۳
هویت مکان	۰/۸۹۲	۰/۹۱۶	۰/۶۱۰
وابستگی به مکان	۰/۸۳۹	۰/۸۸۶	۰/۶۱۱

منبع: (مطالعات نویسنده‌گان، ۱۴۰۲)

سپس روایی واگرا از طریق محاسبه بارهای عاملی متقابل و جدول فورنل و لارکر مورد سنجش قرار گرفت. در بررسی بارهای عاملی متقابل تمامی متغیرهای آشکار بیشترین همبستگی را با سازه خود نسبت به دیگر سازه‌ها داشتند. همچنین نتایج فورنل و لارکر نیز نشان داد که تمامی اعداد روی قطر از اعداد زیرین خود مقادیر بیشتری را کسب نموده‌اند. این نتایج در جدول ۶ قابل مشاهده است. این نتایج نشان می‌دهد که هر سازه در این مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود نسبت به شاخص‌های دیگر دارد و به خوبی با سؤالات مربوط به خود سنجیده می‌شود. در واقع، هیچ شباهتی میان سؤالات دو سازه با یکدیگر وجود ندارد.

جدول ۶- نتایج آزمون فورنل و لارکر

وابستگی به مکان	هویت مکان	هزینه درک شده	منفعت درک شده	رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی	ارتقاء رفتار مسئولانه زیست محیطی
					۰/۷۱۵
				۰/۷۱۷	۰/۶۳۸
			۰/۷۲۰	۰/۲۲۴	۰/۳۱۲
		۰/۷۲۳	- ۰/۳۱۴	- ۰/۱۰۲	- ۰/۱۸۸
	۰/۷۸۱	- ۰/۰۷۶	۰/۲۸۸	۰/۳۱۰	۰/۳۹۵
۰/۷۸۱	۰/۷۵۲	- ۰/۱۸۱	۰/۳۵۹	۰/۳۳۶	۰/۳۶۷

منبع: (مطالعات نویسندگان، ۱۴۰۲)

مطابق جدول ۷، جهت اثبات یا رد فرضیات، از آزمون ضریب مسیر و محاسبه مقدار آماره تی استفاده شد. در بررسی رابطه بین منفعت درک شده و رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی، مقدار قدر مطلق آماره تی (۱/۴۲۹) کمتر از مقدار معیار (۱/۹۶) شده و سطح معناداری آن (۰/۱۵۴) بیشتر از ۰/۰۵ شد. بنابراین، در سطح اطمینان ۹۵٪، منفعت درک شده هیچ تأثیری بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی ندارد. این مسئله می‌تواند به علت دیدگاه منفی که در نتیجه ازدیاد گردشگران در شهر و اثرات مخربی که در نتیجه بهبود زیرساخت‌ها و تسهیلات شکل می‌گیرد، باشد که باعث شد تا افراد تمایلی به رعایت قوانین زیست محیطی از سوی خود نشان ندهند. به عبارتی سودی که از گردشگری نصیب جامعه بومی می‌شود آنقدر قابل ملاحظه نیست که آن‌ها را ترغیب به فعالیت‌های زیست محیطی کند. با سطح اطمینان ۹۵٪، منفعت درک شده تأثیر قابل توجهی بر ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی دارد. زیرا مقدار قدر مطلق آماره تی (۲/۵۴۱) بیشتر از ۱/۹۶ بوده و سطح معناداری (۰/۰۱۱) کمتر از ۰/۰۵ است. می‌توان نتیجه گرفت که تبلیغات و فعالیت‌های ترویجی در جهت ایجاد آگاهی از رفتارهای زیست محیطی می‌تواند این انگیزه را در افراد ایجاد کند که دیگران را به این رفتارها تشویق کنند. در بررسی تأثیر هزینه درک شده بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی، مقدار قدر مطلق آماره تی (۰/۳۶۰) کمتر از ۱/۹۶ شده و سطح اطمینان (۰/۷۱۹) عددی بیشتر از ۰/۰۵ را نشان داد. بنابراین، با سطح اطمینان ۹۵٪ هیچ رابطه‌ای بین این دو متغیر برقرار نمی‌باشد. همچنین هزینه درک شده هیچ تأثیری بر ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی ندارد، زیرا در این رابطه مقدار قدر مطلق آماره تی (۱/۵۴۷) کمتر از ۱/۹۶ بوده و سطح اطمینان (۰/۱۲۳) نیز بیشتر از ۰/۰۵ است. یعنی اینکه افراد تا چه اندازه اثرات گردشگری را منفی تلقی کنند، تأثیری بر کاهش رفتار زیست محیطی آن‌ها ندارد و قطعاً موارد دیگری هستند که در این رابطه تأثیر گذارند. به عنوان مثال، مسئله مشارکت ساکنان در فعالیت‌های گردشگری موردی بود که طی گفت و گو با افراد مطرح شد. نتایج نشان می‌دهد که وابستگی به مکان در سطح اطمینان ۹۵٪ تأثیر قابل توجهی بر منفعت درک شده دارد، زیرا مقدار قدر مطلق آماره تی (۶/۵۴۰) بیشتر از ۱/۹۶ شده و سطح معناداری (۰/۰۰۰) کمتر از ۰/۰۵ است. در بررسی رابطه بین وابستگی به مکان و هزینه درک شده مقدار قدر مطلق آماره تی (۳/۳۵۵) بیشتر از ۱/۹۶ شد و سطح معناداری آن (۰/۰۰۱) کمتر از ۰/۰۵ شد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪، وابستگی به مکان تأثیر معناداری بر هزینه درک شده دارد. در نتیجه می‌تواند گفت به طور کلی، وابستگی به مکان بر نگرش افراد نسبت به گردشگری تأثیر مثبتی دارد. یعنی به هر میزان این احساس در افراد ایجاد شود که این شهر متعلق به آن‌ها است و به نیاز آن‌ها توجه می‌شود و سود آن‌ها نسبت به افزایش گردشگر اهمیت بیشتری دارد، می‌توان نگرش بهتری در آن‌ها ایجاد کرد. در بررسی رابطه میان وابستگی به مکان و رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی مقدار قدر مطلق آماره تی (۲/۲۲۱) عددی بالاتر از ۱/۹۶ شد و سطح معناداری آن (۰/۰۲۷) کمتر از ۰/۰۵ شد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه قابل توجهی میان این دو متغیر برقرار است. نتایج نشان می‌دهد که هیچ رابطه‌ای میان وابستگی به مکان و ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی وجود ندارد، زیرا مقدار قدر مطلق آماره تی (۰/۸۲۲) کمتر از ۱/۹۶ شده و سطح معناداری آن (۰/۴۱۱) بیشتر از ۰/۰۵ است. این مسئله نشان می‌دهد که تعلق افراد به شهر خود می‌تواند در رعایت مسائل زیست محیطی تأثیر داشته باشد. اما نمی‌تواند باعث شود که دیگران را به این کار ترغیب کنند. بنابراین، انگیزه و تشویق لازم برای افراد وجود ندارد تا دیگران را نیز به این کار ترغیب کنند. با توجه به مقدار آماره تی کوچک‌تر از ۱/۹۶ (۱/۴۹۷) و سطح اطمینان کمتر از ۰/۰۵ (۰/۱۳۵)، نتایج نشان می‌دهد که هویت مکان هیچ تأثیری بر رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی ندارد. در بررسی رابطه میان هویت مکان و ارتقای رفتار مسئولانه زیست محیطی، مقدار قدر مطلق آماره تی (۳/۰۳۴) بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری (۰/۰۰۳) کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، بین این دو متغیر در سطح اطمینان ۹۵٪ رابطه معناداری وجود دارد. در بررسی نقش میانجی وابستگی به مکان در رابطه بین هویت مکان و رعایت رفتار مسئولانه زیست محیطی، مقدار قدر مطلق آماره تی (۲/۲۰۳) بیشتر از ۱/۹۶ و سطح معناداری (۰/۰۲۸) کمتر از ۰/۰۵ به دست

آمد. بنابراین این نقش میانجی ثابت شد. همچنین در رابطه بین هویت مکان و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی، وابستگی به مکان هیچ نقش میانجی ایفا نکرد. زیرا مقدار قدر مطلق آماره t ($0/119$) کمتر از $1/96$ و سطح معناداری ($0/413$) بیشتر از $0/05$ بدست آمد. این نتایج نشان می‌دهند که اگر محل سکونت به ساکنان احساس هویت بدهد، تأثیری در رعایت رفتار زیست‌محیطی آن‌ها ندارد، اما باعث می‌شود دیگران را به رعایت این رفتار ترغیب کنند. بنابراین، باید تمهیداتی سنجیده شود تا افراد خود نیز احساس مسئولیت بیشتری داشته باشند. نقش میانجی ابعاد نگرش در رابطه میان وابستگی به مکان و ابعاد رفتار مسئولانه زیست‌محیطی بررسی شد. بر اساس این ارزیابی، منفعت درک‌شده هیچ نقش میانجی بین وابستگی به مکان و رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ایفا نکرد ($t = 1/346 < 1/96$ ، $p\text{-value} = 0/179 > 0/05$). اما منفعت درک‌شده نقش میانجی بین وابستگی به مکان و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی داشت ($t = 2/088 > 1/96$ ، $p\text{-value} = 0/037 < 0/05$). به علاوه هزینه درک‌شده هیچ نقش میانجی بین وابستگی به مکان و رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ایفا نکرد ($t = 0/342 < 1/96$ ، $p\text{-value} = 0/733 > 0/05$). همچنین، هزینه درک‌شده هیچ نقش میانجی بین وابستگی به مکان و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ایفا نکرد ($t = 1/353 < 1/96$ ، $p\text{-value} = 0/177 > 0/05$). این نتایج نشان می‌دهند که احساس تعلق نسبت به شهر محل اقامت اگر بتواند همراه با نگرش مثبت نسبت به گردشگری باشد، باعث می‌شود تا افراد دیگران را ترغیب کنند که برای حفظ شهر آن‌ها رفتار مسئولانه زیست‌محیطی را سرلوحه کار و سفر خود قرار دهند.

جدول ۷ - نتایج ارزیابی فرضیات

روابط	ضریب مسیر	آماره t (t-value)	سطح معناداری (p-value)
منفعت درک‌شده - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/173	2/541	0/011
منفعت درک‌شده - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/109	1/429	0/154
هزینه درک‌شده - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	-0/099	1/547	0/123
هزینه درک‌شده - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	-0/023	0/360	0/719
هویت مکان - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/281	3/034	0/003
هویت مکان - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/130	1/497	0/135
وابستگی به مکان - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/076	0/822	0/411
وابستگی به مکان - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/195	2/221	0/027
وابستگی به مکان - منفعت درک‌شده	0/359	6/540	0/000
وابستگی به مکان - هزینه درک‌شده	-0/181	3/355	0/001
هویت مکان - وابستگی به مکان - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/147	2/203	0/028
هویت مکان - وابستگی به مکان - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/057	0/819	0/413
وابستگی به مکان - منفعت درک‌شده - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/039	1/346	0/179
وابستگی به مکان - منفعت درک‌شده - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/062	2/088	0/037
وابستگی به مکان - هزینه درک‌شده - رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/004	0/342	0/733
وابستگی به مکان - هزینه درک‌شده - ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	0/018	1/353	0/177

منبع: (مطالعات نویسندگان، ۱۴۰۲)

از طریق بررسی ضریب تعیین R^2 ، قدرت پیش‌بینی متغیرهای مستقل و درون‌زا سنجیده شد. مطابق با جدول ۸، از بین متغیرهای وابسته تمامی متغیرها به جز وابستگی به مکان قدرت پیش‌بینی ضعیفی را نشان دادند. یعنی تنها هویت مکان به صورت قوی وابستگی به مکان را پیش‌بینی می‌کرد. این یافته به این معنی است که اگر مدل را در شرایط دیگری بکار ببریم، هویت مکان ساکنان محلی بر وابستگی به مکان آن‌ها با اطمینان قوی تأثیرگذار است. همچنین از طریق شاخص Q^2 ، قدرت پیش‌بینی متغیرهای مستقل بررسی شد. از بین متغیرهای وابسته تمامی متغیرها به جز وابستگی به مکان قدرت پیش‌بینی ضعیفی را نشان دادند. یعنی مجدداً تنها هویت مکان به صورت قوی وابستگی به مکان را پیش‌بینی می‌کند. مدل مورد نظر مطابق با شکل ۳ طراحی شد. بنابراین، این که تا چه میزان شخص بتواند احساس هویت نسبت به شهر داشته باشد و خود را با آن بشناسد، احساس تعلق بیشتری در او به وجود می‌آید.

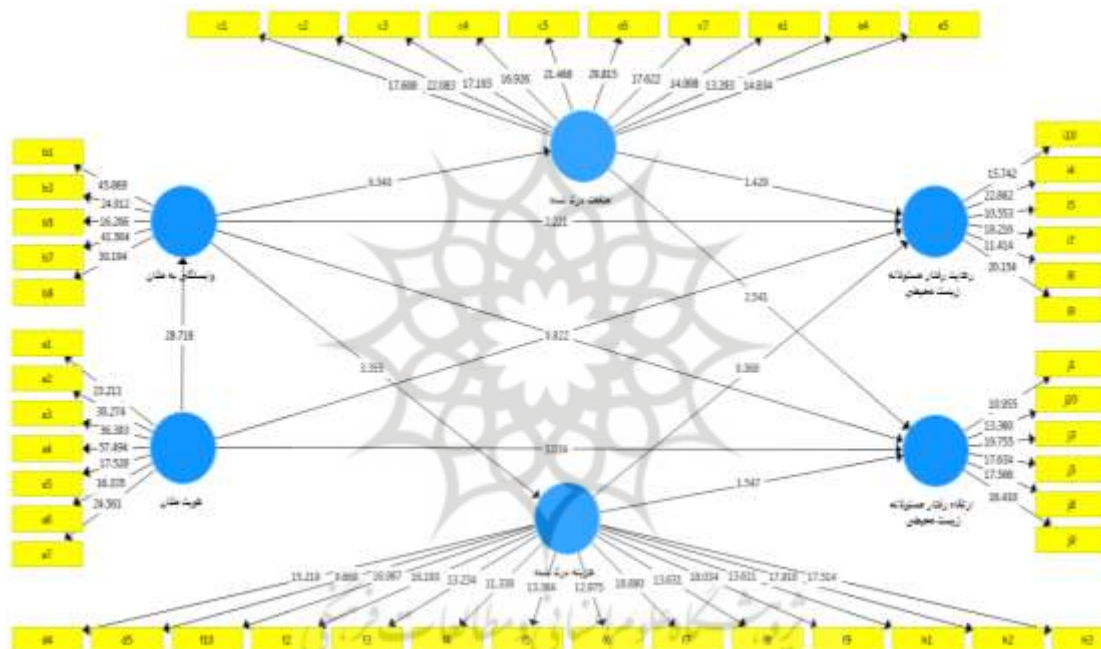
جدول شماره ۸ - بررسی قدرت پیش‌بینی متغیرهای مستقل و متغیرهای درون‌زا

متغیر	R^2	متغیر	$Q^2 (= 1 - SSE / SSO)$
-------	-------	-------	-------------------------

۰/۰۸۷	ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	۰/۲۱۲	ارتقاء رفتار مسئولانه زیست‌محیطی
۰/۰۶۰	رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی	۰/۱۳۳	رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی
۰/۰۶۴	منفعت درک‌شده	۰/۱۲۹	منفعت درک‌شده
۰/۰۱۶	هزینه درک‌شده	۰/۰۳۳	هزینه درک‌شده
۰/۳۳۹	وابستگی به مکان	۰/۵۶۶	وابستگی به مکان

منبع: (مطالعات نویسنده‌گان، ۱۴۰۲)

در نهایت، از طریق شاخص نیکویی برازش، قدرت پیش‌بینی و کاربرد مدل پژوهش از طریق **Error! Reference source not found.** مورد ارزیابی قرار گرفت. پس از جایگزینی اعداد در فرمول مربوطه، مقدار $۰/۳۴۲$ بدست آمد که نشان دهنده قدرت پیش‌بینی قوی مدل است. یعنی می‌توان با اطمینان این مدل را در شرایط دیگر نیز استفاده کرد و روابط بین متغیرها قوی است.

شکل ۳- مدل در حالت معناداری ضرایب - منبع: (مطالعات نویسنده‌گان، ۱۴۰۲)

بررسی ادراک ساکنان از نظر متغیرهای جمعیت‌شناختی

با توجه به اینکه این متغیرها (متغیرهای مستقل) از نوع اسمی و متغیر ادراکات (متغیر وابسته) از نوع فاصله‌ای است، از طریق محاسبه ضریب اتا این رابطه همبستگی بررسی شد. مطابق با جدول ۹ ضریب همبستگی میان تحصیلات و منفعت درک‌شده ($۰/۳۷۲$) و تحصیلات و هزینه درک‌شده ($۰/۴۵۰$) نشان می‌دهد که میان تحصیلات و نگرش افراد رابطه برقرار است. در حقیقت این نتیجه حاکی از آن است که آن‌ها با بالا رفتن سطح تحصیلاتشان، به دلیل مطالعه بیشتر آشنایی بیشتری با اثرات مثبت و منفی گردشگری پیدا می‌کنند. یعنی میزان تحصیلات آن‌ها باعث می‌شود تا اثرات مثبت یا منفی گردشگری را به خوبی درک کرده و بر اساس آن تصمیم بگیرند که از فعالیت‌های این صنعت حمایت کنند یا خیر. ضریب همبستگی میان محل تولد و منفعت درک‌شده ($۰/۳۴۱$) و میان محل تولد و هزینه درک‌شده ($۰/۴۴۷$) نشان می‌دهد که بسیار اهمیت دارد افراد در بابل‌سر به دنیا آمده باشند یا خیر. این می‌تواند به دلیل احساس نوستالژیک و حس وابستگی قوی باشد که به دلیل زادگاهشان بدست می‌آورند و به آن‌ها کمک می‌کند دائماً بر هزینه و منفعتی که گردشگر به این شهر وارد می‌کند، حساس باشند و با آگاهی با آن برخورد کنند. ضریب همبستگی میان مدت زمان زندگی و منفعت درک‌شده ($۰/۳۴۲$) و میان مدت زمان زندگی و هزینه درک‌شده ($۰/۴۸۹$) نشان می‌دهد که هر چقدر افراد مدت زمان بیشتری در بابل‌سر زندگی کنند، به دلیل برخورد بیشتر با گردشگر و مشاهده

اثرات فعالیت‌های گردشگری، درک دقیق‌تری از اثرات مثبت و منفی آن بدست می‌آورند. زیرا اثرات گردشگری مستقیماً بر روی زندگی آن‌ها اثر می‌گذارد. ضریب همبستگی میان سن و منفعت درک‌شده (۰/۳۶۸) و میان سن و هزینه درک‌شده (۰/۴۹۳) نشان می‌دهد که گروه‌های سنی بالاتر به دلیل داشتن تجربیات و اطلاعات بیشتر از اثرات گردشگری، مزایا و هزینه‌های آن را بهتر از گروه‌های سنی پایین‌تر درک می‌کنند. در نهایت، ضریب همبستگی میان مشارکت اقتصادی در فعالیت‌های گردشگری و منفعت درک‌شده (۰/۳۳۲، ۰/۳۱۵) و میان مشارکت اقتصادی در فعالیت‌های گردشگری و هزینه درک‌شده (۰/۴۶۵، ۰/۴۵۲) نشان داد که افرادی که در مشاغل گردشگری فعالیت می‌کنند، به دلیل برخورد بیشتر با گردشگران و اطلاعات و تخصص بالاتر در این صنعت بهتر می‌توانند مزایا و هزینه‌های آن را ارزیابی و درک کنند.

جدول شماره ۹- همبستگی بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و ادراک ساکنین

متغیر	منفعت درک‌شده	وضعیت	هزینه درک‌شده	وضعیت
تحصیلات	۰/۳۷۲	مطلوب	۰/۴۵۰	خوب
محل تولد	۰/۳۴۱	مطلوب	۰/۴۴۷	خوب
مدت زمان زندگی	۰/۳۳۴	مطلوب	۰/۴۸۹	خوب
سن	۰/۳۶۸	مطلوب	۰/۴۹۳	خوب
مشارکت اقتصادی فعلی	۰/۳۳۲	مطلوب	۰/۴۶۵	خوب
مشارکت اقتصادی در گذشته	۰/۳۱۵	مطلوب	۰/۴۵۲	خوب

منبع: (مطالعات نویسندگان، ۱۴۰۲)

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

گردشگری علاوه بر مزایای اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی که به همراه دارد، دارای اثرات مخربی نیز می‌باشد. یکی از متداول‌ترین و مخرب‌ترین اشکال این صنعت، گردشگری ساحلی است که اثرات منفی به ویژه از نظر زیست‌محیطی به همراه دارد. شهر بابلسر یکی از گردشگرپذیرترین شهرهای استان مازندران است که به دلیل ساحل آن هر ساله در مناسبت‌ها و تعطیلات مختلف به ویژه در ایام عید نوروز، شاهد گردشگران زیادی است که گاهی تعداد آن‌ها به بیشتر از ظرفیت تحمل منطقه می‌رسد. بنابراین این شهر شاهد اثرات مخرب زیست‌محیطی فراوانی است که می‌تواند ناشی از رفتار مخرب زیست‌محیطی توسط گردشگران و یا ساکنین باشد. اکثر مطالعات گردشگری به بررسی رفتار مسئولانه زیست‌محیطی در بین گردشگران پرداخته‌اند. اما مطالعات محدودی به بررسی این موضوع در میان ساکنان اشاره دارند. ساکنان هر شهر ساحلی نسبت به آثار مختلف گردشگری در محل اقامت خود، نگرش‌های مختلفی نسبت به این صنعت داشته و هر کدام درجات مختلفی از وابستگی نسبت به شهر دارند. لذا در این پژوهش تلاش بر این است تا تأثیر هویت مکان، دلبستگی به مکان و نگرش افراد نسبت به توسعه گردشگری بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی ساکنان شهرستان بابلسر بررسی شود. رابطه بین منفعت درک‌شده و ابعاد رفتار مسئولانه زیست‌محیطی (رعایت رفتار مسئولانه زیست‌محیطی و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی) بررسی شد. نتایج نشان داد که تنها میان منفعت درک‌شده و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه اول رد و فرضیه دوم تأیید شد. همچنین، نتایج نشان داد که هیچ رابطه‌ای بین هزینه درک‌شده با ابعاد رفتار مسئولانه زیست‌محیطی وجود ندارد. بنابراین فرضیه سوم و فرضیه چهارم رد شد. چنگ و همکاران (۲۰۱۹) با مطالعه بر روی پنج جامعه اکوتوریستی در تایوان به این نتیجه دست یافتند که نگرش ساکنان نسبت به توسعه گردشگری پایدار تأثیر قابل توجهی بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی آن‌ها هم به طور مستقیم و هم به طور غیرمستقیم از طریق مشارکت آن‌ها دارد. استیلیدیس (۲۰۱۸) با مطالعه بر روی ساکنان شهر کاوالا در یونان به این نتیجه دست یافت که اثرات درک‌شده گردشگری تأثیر قابل توجهی بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی دارد. پیترز و همکاران (۲۰۱۸) در بررسی ساکنان ناحیه مورتال واقع در ایالت اشتایرمارک اتریش، رابطه مثبتی بین نگرش ساکنان و حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری یافتند. با توجه به رد شدن فرضیات مربوط به این رابطه در این پژوهش، می‌توان گفت که احتمالاً متغیرهای دیگری نیز در باید وجود داشته باشند که این رابطه برقرار باشد. به عنوان مثال چن و همکاران (۲۰۲۰) در بررسی کوهنوردانی از پارک ملی تایوان به این نتیجه رسیدند که نگرش افراد نقش میانجی در رابطه میان شخصیت افراد و رفتار مسئولانه زیست‌محیطی آن‌ها دارد. همچنین یوان و همکاران (۲۰۱۹) با مطالعه بر روی ساکنان هوانگشی در چین نیز بر اهمیت به‌کارگیری مشارکت به همراه نگرش جهت تأثیرگذاری بر حمایت از گردشگری تأکید کردند. با توجه به رابطه مثبت بین منفعت درک‌شده و ارتقای رفتار مسئولانه زیست‌محیطی، پیشنهاد می‌شود از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی اطلاعات مفیدی از مزایایی که گردشگری برای ساکنین یک مقصد به همراه دارد، ارائه شود. در شهری مثل بابلسر از یک سو بعد از هر تعطیلات آثار

زيست‌محيطى مخربى از گردشگران بر جاى مى‌ماند و از طرف ديگر پروژه‌هاى عمرانى مختلف از جمله ساخت و بازسازى تجهيزات گردشگرى هر ساله اتفاق مى‌افتد كه باعث اثرات مخرب زيست‌محيطى و اجتماعى بر افراد مى‌شود. بنابر اين ديده‌گاه افراد همچنان گردشگرگريز است، زيرا در جريان آن مشكلاتى همچون ترافيك و نقض قوانين نيز شكل مى‌گيرد. بايد در برنامه‌ريزى‌هاى كه انجام مى‌گيرد، حقوق شهروندان در نظر گرفته شود و برنامه‌هاى يكپارچه با مشاركت اقتصادى و اجتماعى-فرهنگى آن‌ها نيز صورت بگيرد. عدم وجود رابطه بين هزينه درك شده و رفتار مسئولانه زيست‌محيطى نيز اهميت مشاركت را نشان مى‌دهد. به عبارت ديگر، اينكه افراد تا چه اندازه اثرات گردشگرى را منفي درك كنند، هيچ تاثيرى بر کاهش رفتار زيست‌محيطى آن‌ها نداشته و موارد ديگرى به غير از اين متغير وجود دارند كه بر رفتار ساكنان تاثيرگذارند. بر اساس فرضيات پنجم و ششم، وابستگى به مكان هم بر منفعت درك شده و هم بر هزينه درك شده تاثيرگذار است و اين دو فرضيه تاثير مى‌شوند. بنابر اين وابستگى به مكان بر نگرش ساكنان تاثيرگذار است. اين نتايج با مطالعه لوپز و همكاران (۲۰۱۸) مغايرت دارد. آن‌ها با مطالعه بر روى ساكنان يك سايت باستان‌شناسى در كشور پرو به اين نتيجه رسيدند كه هيچ رابطه‌اى بين مزايای درك شده و دلبيستگى به مكان وجود ندارد. اما اين نتايج با يافته‌هاى ايزيو و همكاران (۲۰۱۸) مطابقت دارد. آن‌ها طى مطالعه بر روى ساكنان جزيره بوآ ويستا در كيب ورد، نتيجه گرفتند كه نگرش ساكنان به طور مثبت متأثر از دلبيستگى به مكان است. بر اساس اين يافته‌ها، مى‌بايست توجه بيشترى به پيشنهادهاد شهروندان نسبت به مشكلات مختلف در شهر نمود. به عنوان مثال خرابى خيابان، مشكلات مربوط به زيرساخت‌هاى آب، برق و گاز، ايجاد فضاهای تفريحي مورد نياز ساكنان در نزديكى محل اقامت خود و غيره. يكى از مشكلاتى كه شهروندان اين شهر به ويژه در ايام تابستان با آن رو به رو هستند، كمبود آب و برق است. بايد در جهت بهبود هر چه بيشتر نيازهاى اساسى ساكنان تلاش بيشترى شود. بر اساس ارزشيابى فرضيات هفتم و هشتم مبنى بر تاثير وابستگى به مكان بر ابعاد رفتار مسئولانه زيست‌محيطى، تنها رابطه بين وابستگى به مكان و رعايت رفتار مسئولانه زيست‌محيطى اثبات شد. اين نتايج با اكثر مطالعات مطابقت داشت (Junot et al, Zhang et al, 2016; Halpenny, 2010). اما اين مطالعه با نتايج يوان و همكاران (۲۰۱۹) مغايرت دارد. آن‌ها هيچ رابطه مثبتى بين وابستگى به مكان و حمايت ساكنان از توسعه گردشگرى نيافتند. همچنين عدم وجود رابطه بين وابستگى به مكان و ارتقاى رفتار مسئولانه زيست‌محيطى نشان مى‌دهد كه متغيرهاى ديگرى نيز ممكن است در اين رابطه نقش داشته باشند. بر اساس اين يافته‌ها پيشنهادهاد مى‌شود رويدادهائى با شركت ساكنان در نظر گرفته شود كه در آن افرادى كه مشوق حفاظت از محيط زيست بوده‌اند، پاداش و هدايايى در نظر گرفته شود. به عنوان مثال، به افرادى كه هم خود در برنامه‌هاى پاكسازى سواحل شركت كردند و هم ديگران را تشويق به اين كار كردند، جويايى اهدا شده و نام آن‌ها به عنوان شهروند نمونه اعلام شود. بر اساس فرضيات نهم و دهم مبنى بر تاثير هويت مكان بر ابعاد رفتار مسئولانه زيست‌محيطى، تنها رابطه مثبتى بين هويت مكان با ارتقاى رفتار مسئولانه زيست‌محيطى اثبات شد. شيخ بيگلو و سلطانى (۲۰۲۱) طى مطالعه بر روى بازديدكنندگان پارک کوهستانی صفة در اصفهان، نتيجه گرفتند كه هويت مكان بر رفتار مسئولانه زيست‌محيطى ساكنان تاثير دارد. اما رامكيسون و همكاران (۲۰۱۳) با مطالعه بر روى بازديدكنندگان رشته‌کوه‌هاى دندونگ در استراليا، هيچ ارتباطى بين هويت مكان و نيات رفتارى پيدا نکردند. در بررسى فرضيه يازدهم مبنى بر نقش ميانجى وابستگى به مكان در رابطه بين هويت مكان و رفتار مسئولانه زيست‌محيطى، تنها اين رابطه اثبات شد كه هويت مكان از طريق وابستگى به مكان بر رعايت رفتار مسئولانه زيست‌محيطى تاثيرگذار است. بر اساس اين نتايج، پيشنهادهاد مى‌شود كه عناصر شهرى كه بيانگر هويت، فرهنگ و رسوم كهين ساكنان هستند، همواره حفظ شده و در جهت ارتقاى آن‌ها تلاش شود. ساخت برج مخصوصاً در نزديكى سواحل طى سال‌هاى اخير بزرگترين معضل در شهرستان بابلسر است. اين كار نه تنها تجاوز به حريم سواحل است، بلكه بافت قديمى شهر را نيز به شدت از بين برده است. بنابر اين نظارت بر روند مجوزها ساخت‌وساز، زمينه‌ساز جلوگيرى از رشد اين برج‌ها است. در بررسى فرضيه دوازدهم مبنى بر نقش ميانجى ادراكات در رابطه بين دلبيستگى به مكان و رفتار مسئولانه زيست‌محيطى، تنها نقش ميانجى منفعت درك شده بين وابستگى به مكان و ارتقاى رفتار مسئولانه زيست‌محيطى تاثير مى‌دهد. عباس‌زاده و همكاران (۲۰۱۶) با مطالعه بر روى شهروندان شهر تبريز به اين نتيجه رسيدند كه متغير دلبيستگى به مكان از طريق نگرش مسئولانه زيست‌محيطى بر رفتار مسئولانه زيست‌محيطى آن‌ها تاثيرگذار است. همچنين لى و وا (۲۰۱۸) با مطالعه بر روى ساكنان ساحلى كارولينای جنوبى به اين نتيجه رسيدند كه وابستگى به مكان از طريق ادراك افراد، باعث افزايش آگاهى محيطى و در نتيجه نگهدارى از محيط مى‌شود. بر اساس اين نتايج، پيشنهادهاد مى‌شود كه برنامه‌هاى آموزشى ارائه شود كه در آن اهميت رفتارهاى زيست‌محيطى مانند صرفه‌جويى در مصرف آب، تميزى محيط زيست و غيره براى افراد روشن شود و اين اطمينان به آن‌ها داده شود كه رعايت كردن آن‌ها، گردشگران را نيز تشويق مى‌كند تا حفظ كرامت انساني و محيط مقصد را سر لوحه سفر خود قرار دهند. در نتيجه شهر با تمام خصوصيات خاص خود حفظ خواهد شد و اثرات منفي ناشى از گردشگرى به شدت کاهش خواهد يافت. در نهايت نتايج بررسى‌ها نشان داد كه تحصيلات، زادگاه اصلى افراد، مدت زمان زندگى در بابلسر، سن، فعاليت اقتصادى گردشگرى در حال و گذشته، تاثير زيادى بر نحوه ادراك افراد نسبت

به توسعه گردشگری داشته‌اند. لذا پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده تأثیر عوامل دیگری نیز همچون مشارکت بر رفتار مسئولانه زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گیرد و در کنار آن نقش این متغیرهای جمعیت‌شناختی نیز به عنوان متغیر تعدیل‌گر مورد بررسی قرار گیرد.

References

1. Abbaszadeh, M., Banifateme, H., Alizadeh-Aghdam, M., & Alavi, L. (2016). Intervening Effect of Environmental Responsible Attitude on the Relationship of between Place Attachment and Environmental Responsible Behavior. *Journal of Applied Sociology*, 27(2), pp: 61-80. (In Persian)
2. Abedini, A., Saket-Hasanloei, M., & Azhari, A. (2020). Development of Natural Tourism (Coastal) with the Approach of Enhancing the Sustainability of the Natural Landscape, Case Study: Hasanlu Dam Scope of Naqadeh. *Tourism Planning and Development*, 9(32), pp: 107-122. (In Persian)
3. Adongo, R., Choe, J. Y., & Han, H. (2017). Tourism in Hoi An, Vietnam: Impacts, perceived benefits, community attachment and support for tourism development. *International Journal of Tourism Sciences*, 17(2), pp: 86-106.
4. Akbarpour, M., Gholami, A., & Mohammadzadeh, F. (2019). Designing the planning pattern of tourism development in Bābolsar city with the combinatorial approach (SWOT and ISM). *Urban Planning Knowledge*, 2(4), pp: 67-81. (In Persian)
5. Almeida-García, F., Pelaez-Fernandez, M. A., Balbuena-Vazquez, A., & Cortés-Macias, R. (2016). Residents' perceptions of tourism development in Benalmádena (Spain). *Tourism Management*, 54, pp: 259-274.
6. Alrwajfah, M. M., Almeida-García, F., & Cortés Macías, R (2019). Residents' perceptions and satisfaction toward tourism development: A case study of Petra Region, Jordan. *Sustainability*, 11(7), pp: 1-19.
7. Azimi-Amoli, J., & Ghanbari, P. (2017). The Pathology of Tourism Development with the Approach of Land Use Planning (Case Study: The Coastal City of Sorkhrood). *Quarterly of Geography (Regional Planning)*, 6(2), pp: 161-183. (In Persian)
8. Cardoso, C., & Silva, M. (2018). Residents' perceptions and attitudes towards future tourism development: A challenge for tourism planners. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 10(6), pp: 688-697.
9. Chen, C. L. & Bau, Y. P. (2016). Establishing a multi-criteria evaluation structure for tourist beaches in Taiwan: A foundation for sustainable beach tourism. *Ocean & Coastal Management*, 121, pp: 88-96.
10. Chen, Y. S., Lin, Y. H., & Wu, Y. J. (2020). How personality affects environmentally responsible behaviour through attitudes towards activities and environmental concern: Evidence from a national park in Taiwan. *Leisure Studies*, 39(6), pp: 825- 843.
11. Cheng, T. M., & Wu, H. C. (2015). How do environmental knowledge, environmental sensitivity, and place attachment affect environmentally responsible behavior? An integrated approach for sustainable island tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(4), pp: 557-576.
12. Cheng, T., Wu, H. C., Wang, J. T. M., & Wu, M. R. (2019). Community Participation as a mediating factor on residents' attitudes towards sustainable tourism development and their personal environmentally responsible behavior. *Current Issues in Tourism*, 22(14), pp: 1764-1782.
13. Cheung, L T., & Hui, D. L. (2018). Influence of residents' place attachment on heritage forest conservation awareness in a peri-urban area of Guangzhou, China. *Urban forestry & urban greening*, 33, pp: 37-45.
14. Cheung, L T., Ma, A. T., Lam, T. W., Chow, A. S., Fok, L., & Cheang, C. C. (2020). Predictors of the environmentally responsible behaviour of participants: An empirical investigation of interpretative dolphin-watching tours. *Global Ecology and Conservation*, 23, pp: 1-13.
15. Confente, I., & Scarpi, D. (2021). Achieving environmentally responsible behavior for tourists and residents: A norm activation theory perspective. *Journal of Travel Research*, 60(6), pp: 1196-1212.
16. Divsalar, A., Aliakbari, E., & Bakhshi, A. (2018). The role of smart growth in sustainable development of coastal cities (case study: Babolsar). *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 8(29), pp: 181-200. (In Persian)

17. Ebrahimnia samakoush, S., khaksari, A., Latifi, GH. R., & Damadi, M. (2013). Assessing the Role of Urban Tourism in Economic-Environmental Development of the City of Babolsar. *IUESA*, 1(3), pp: 17-31. (In Persian)
18. Eslami, S., Khalifah, Z., Mardani, A., Streimikiene, D., & Han, H. (2019). Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents' support for sustainable tourism development. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(9), pp: 1061-1079.
19. Eusébio, C., Vieira, A. L., & Lima, S. (2018). Place attachment, host–tourist interactions, and residents' attitudes towards tourism development: The case of Boa Vista Island in Cape Verde. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(6), pp: 890 – 909.
20. Halpenny, E. A. (2010). Pro-environmental behaviours and park visitors: The effect of place attachment. *Journal of environmental psychology*, 30(4), pp: 409-421.
21. He, X., Hu, D., Swanson, S. R., Su, L., & Chen, X. (2018). Destination perceptions, relationship quality, and tourist environmentally responsible behavior. *Tourism management perspectives*, 28, pp: 93-104.
22. Hosany, S., Prayag, G., Van Der Veen, R., Huang, S., & Deesilatham, S. (2017). Mediating effects of place attachment and satisfaction on the relationship between tourists' emotions and intention to recommend. *Journal of Travel Research*, 56(8), pp: 1079-1093.
23. Junot, A., Paquet, Y., & Fenouillet, F. (2018). Place attachment influence on human well-being and general pro-environmental behaviors. *Journal of Theoretical Social Psychology*, 2(2), pp: 49-57.
24. Lakshmi, S. R., & Shaji, T. L. (2016). Transformaion of coastal settlements due to tourism. *Procedia Technology*, 24, p: 1668-1680.
25. Larson, L. R., Stedman, R. C., Cooper, C. B., & Decker, D. J. (2015). Understanding the multi-dimensional structure of pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 43, pp: 112-124.
26. Lee, T. H., & Jan, F. H. (2015). The influence of recreation experience and environmental attitude on the environmentally responsible behavior of community-based tourists in Taiwan. *Journal of Sustainable Tourism*, 23(7), pp: 1063-1094.
27. Lee, J. S. H., & Oh, C. O. (2018). The causal effects of place attachment and tourism development on coastal residents' environmentally responsible behavior. *Coastal management*, 46(3), pp: 176-190.
28. Lee, Y. K., Pei, F., Ryu, K. S., & Choi, S. (2019). Why the tripartite relationship of place attachment, loyalty, and pro-environmental behaviour matter?. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(3), pp: 250-267.
29. Lithgow, D., Martínez, M. L., Gallego-Fernández, J. B., Silva, R., & Ramírez-Vargas, D. L. (2019). Exploring the co-occurrence between coastal squeeze and coastal tourism in a changing climate and its consequences. *Tourism Management*, 74, pp: 43-54.
30. López, M. F. B., Virto, N. R., Manzano, J. A., & Miranda, J. G. M. (2018). Residents' attitude as determinant of tourism sustainability: The case of Trujillo. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 35, pp: 36-45.
31. Lundberg, E. (2015). The level of tourism development and resident attitudes: A comparative case study of coastal destinations. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 15(3), pp: 266-294.
32. Luo, W., Tang, P., Jiang, L., & Su, M. M. (2020). Influencing mechanism of tourist social responsibility awareness on environmentally responsible behavior. *Journal of Cleaner Production*, 271, pp: 1-22.
33. Mirkatooli, J., ghadami, M., mahdian, M., & mohamadi, S. (2011). Study and survey of trend and physical- space expansion of Babolsar city with using Shannon's Entropy and Holdern models. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 6(16), pp: 115-133. (In Persian)
34. Mogoei, R., Hosseini, S., & Al-Mozaffar, R. (2017). Strategic Programming of Coastal Tourism (Case study: Nowshahr). *Journal of Oceanography*, 8(29), pp: 25-33. (In Persian)
35. Peters, M., Chan, C. S., & Legerer, A. (2018). Local perception of impact-attitudes-actions towards tourism development in the Urlaubsregion Murtal in Austria. *Sustainability*, 10(7), pp: 1-28.
36. Poudel, S., & Nyaupane, G. P. (2017). Understanding environmentally responsible behaviour of ecotourists: The Reasoned Action Approach. *Tourism Planning & Development*, 14(3), pp: 337-352.

۳۷. Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., & Weiler, B. (2013). Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction and pro-environmental behaviours: A structural equation modelling approach. *Tourism management*, 36, pp: 552-566.
۳۸. Rasoolimanesh, S. M., & Jaafar, M. (2017). Sustainable tourism development and residents' perceptions in World Heritage Site destinations. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(1), pp: 34-48.
۳۹. Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Kock, N., & Ramayah, T. (2015). A revised framework of social exchange theory to investigate the factors influencing residents' perceptions. *Tourism Management Perspectives*, 16, pp: 335-345.
۴۰. Rastegar, A., Moosakhani, M. & Keshavarz, M. (2019). Greening in governmental organizations; Investigating the role of place attachment for workers' environmental responsible behavior with mediating role of alternative and cycle behaviors and Green nudge. *Journal of Iranian Public Administration Studies*, 2(3), pp: 63-86. (In Persian)
۴۱. Robinson, D., Newman, S. P., & Stead, S. M. (2019). Community perceptions link environmental decline to reduced support for tourism development in small island states: A case study in the Turks and Caicos Islands. *Marine Policy*, 108, pp: 1-7.
۴۲. Samadi-Tari, Z., Nouri, J., & Arjmandi, R. (2020). Strategic Management of Sustainable Development of Tourism in the Coastal Areas by Using SWOT Model and QSPM Matrix (Case Study: Mazandaran Province). *Journal of Environmental Science and Technology*, 22(1), pp: 227-245. (In Persian)
۴۳. Seyyedi, M., khajeshahkahi, A., & Bazi, K. (2018). Barriers and limitations of Sustainable development of tourism in the coastal city Tonekabon. *Geographical Planning of Space Quarterly Journal*, 8(27), pp: 65-76. (In Persian)
۴۴. Sheikhbigo, R., & Soltani, Z. (2021). Place Attachment and Pro-environmental Behaviors: Explaining the Dimensions and Effects (Case Study: Visitors to Sofeh Mountain Park in Isfahan). *Journal of Geography and Environmental Planning*, 31(4), pp: 25-42. (In Persian)
۴۵. Statistical Center of Iran. (2018). *Population and housing census results*, Tehran, Statistical Center of Iran. [In Persian]
۴۶. Stylidis, D. (2018). Place attachment, perception of place and residents' support for tourism development. *Tourism Planning & Development*, 15(2), pp: 188-210.
۴۷. Su, L., Huang, S. S., & Pearce, J. (2018). How does destination social responsibility contribute to environmentally responsible behaviour? A destination resident perspective. *Journal of Business Research*, 86, pp: 179-189.
۴۸. Sultan, M. T., Sharmin, F., Badulescu, A., Stiubea, E., & Xue, K. (2021). Travelers' responsible environmental behavior towards sustainable coastal tourism: An empirical investigation on social media user-generated content. *Sustainability*, 13(1), pp: 1-19.
۴۹. Tan, W. J., Yang, C. F., Château, P. A., Lee, M. T., & Chang, Y. C. (2018). Integrated coastal-zone management for sustainable tourism using a decision support system based on system dynamics: A case study of Cijin, Kaohsiung, Taiwan. *Ocean & Coastal Management*, 153, pp: 131-139.
۵۰. Vong, L. T. N. (2015). The mediating role of place identity in the relationship between residents' perceptions of heritage tourism and place attachment: The Macau youth experience. *Journal of Heritage Tourism*, 10(4), pp: 344-356.
۵۱. Wang, S., & Chen, J. S. (2015). The influence of place identity on perceived tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 52, pp: 16-28.
۵۲. Wang, S., & Xu, H. (2015). Influence of place-based senses of distinctiveness, continuity, self-esteem and self-efficacy on residents' attitudes toward tourism. *Tourism Management*, 47, pp: 241-250.
۵۳. Yuan, Q., Song, H., Chen, N., & Shang, W. (2019). Roles of tourism involvement and place attachment in determining residents' attitudes toward industrial heritage tourism in a resource-exhausted city in China. *Sustainability*, 11(19), pp: 1-23.
۵۴. Zhang, Y., Zhang, J., Ye, Y., Wu, Q., Jin, L., & Zhang, H. (2016). Residents' environmental conservation behaviors at tourist sites: Broadening the norm activation framework by adopting environment attachment. *Sustainability*, 8(6), pp: 1-16.

55. Zhu, H., Liu, J., Wei, Z., Li, W., & Wang, L. (2017). Residents' attitudes towards sustainable tourism development in a historical-cultural village: Influence of perceived impacts, sense of place and tourism development potential. *Sustainability*, 9(1), pp: 1-15.

